

*Katarzyna Antoniak¹, Marlena Dudek-Makuch², Wiesława Bylka¹

Analiza olejku eterycznego z *Liquiritiae radix*

Analysis of Licorice root essential oil

¹Katedra i Zakład Farmakognozji, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Kierownik Katedry: prof. dr hab. n. farm. Judyta Cielecka-Piontek

²Pion Badań i Rozwoju, Curtis Health Caps Sp. z o.o., Wysogotowo

---

SUMMARY

Introduction. Licorice root is used in folk medicine to treat cough, in addition to gastrointestinal inflammation and as a hepatoprotective and anti-cancer, antiallergic agent, locally for eczema, psoriasis, inflammation and skin pigmentation. The main active compounds are triterpene saponins and numerous flavonoids of various structures.

Aim. The purpose of our research was to analyze the components of volatile oil obtained from commercial licorice root.

Material and methods. The oil was obtained by hydrodistillation in a Clevenger apparatus and its composition was analyzed by GC-MS.

Results. Among 47 compounds identified, mainly (47.42%), terpenes were present, in the dominant amount anethole (15.44%) and carvone (15.16%), in a smaller amount were present, among others: limonene, carvacrol, linalool, p-cymene, menthol, mentone, p-cymenol, palmitic acid, α -terpineol, geranyl tyglate.

Conclusions. The identified compounds may be co-responsible for the biological activity of licorice root.

Keywords: licorice root, essential oil

STRESZCZENIE

Wstęp. *Liquiritiae radix* jest stosowany w leczeniu kaszlu, w stanach zapalnych przewodu pokarmowego, jako środek przeciwalergiczny, hepatoprotekcyjny i przeciwnowotworowy, oraz miejscowo w przypadku egzem, łuszczycy, stanów zapalnych i zmian barwnikowych skóry. Główne związki czynne to saponiny triterpenowe i liczne flawonoidy o zróżnicowanej budowie.

Cel pracy. Celem naszych badań była analiza składników olejku lotnego otrzymanego z handlowego korzenia lukrecji.

Material i metody. Olejek otrzymano metodą hydrodestylacji w aparacie Clevengera, a jego skład analizowano metodą GC-MS.

Wyniki. Wśród 47 zidentyfikowanych związków występowały głównie składniki terpenowe (47,42%), w dominującej ilości anetol (15,44%) oraz karwon (15,16%), w mniejszej ilości obecne były m.in.: limonen, karwakrol, linalol, p-cymen, mentol, menton, p-cymenol, kwas palmitynowy, α -terpineol, tygłan geranylu.

Wnioski. Zidentyfikowane związki mogą być współodpowiedzialne za aktywność biologiczną korzenia lukrecji.

Słowa kluczowe: korzeń lukrecji, olejek eteryczny

Wstęp

Liquiritiae radix (syn.: *Glycyrrhizae radix*) – korzeń lukrecji, stanowią wysuszone nieokorowane lub okorowane, całe lub rozdrobnione korzenie i rozłogi *Glycyrrhiza glabra* L. (lukrecja gładka) i/lub *G. inflata* Batalin i/lub *G. uralensis* Fisch. (lukrecja uralaska), z rodziny motylkowatych (bobowatych) *Papilionaceae* (*Fabaceae*, *Leguminosae*). Zgodnie z wymaganiami Farmakopei Polskiej XI korzenie zawierają nie mniej niż 4,0% kwasu 18 β -glicyryzynowego (1).

Korzeń lukrecji charakteryzuje się żółtą barwą, szorstką powierzchnią, słodkim, lekko palącym

smakiem oraz anyżowym zapachem. W korzeniu lukrecji gładkiej zidentyfikowano dotychczas około 400 związków, wśród których dominują saponiny triterpenowe i flawonoidy. Głównym związkiem saponinowym o szerokiej aktywności farmakologicznej i słodkim smaku jest glicyryzyna (syn. kwas glicyryzynowy) – glikozyd kwasu glicyretynowego. Ponadto obecne są kwasy likwirytynowy, likwirycyjowy i glabrykowy oraz glicyretol, glabrolid i izoglabrolid. Związki flawonoidowe odpowiedzialne za żółtą barwę korzeni są reprezentowane przez: flawanony (likwirytyna, likwirytygenina, ramnolikwirytyna, neolikwirytyna), chalkony (izolikwirytyna, izolikwirytygenina, neozolikwirytyna), flawony (7-O- β -glukuronid

5,8-dihydroksyflawonu i 7-*O*- β -glukuronid 5-hydroksy-8-metoksyflawonu) oraz izoflawony (glabrydyna, likoizoflawony A i B, formononetyna) (2).

Już od najdawniejszych czasów z lukrecji sporządzano ziołowe specyfiki na kaszel, katar, ból gardła i choroby płuc. Do dziś różne gatunki lukrecji są szeroko stosowane w tradycyjnej medycynie. Ze względu na słodki smak i anyżowy zapach stosowany jest jako *corrigens* poprawiający gorzki lub mdły smak leków oraz nadający smak i zapach produktom spożywczym.

Dotychczas przeprowadzone badania korzenia lukrecji i/lub jej składników czynnych potwierdzają zasadność jego stosowania w kaszlu, zarówno jako środka łagodzącego odruch kaszlowy, jak i ułatwiającego odksztuszenie zalegającej wydzieliny. Ponadto w badaniach *in vitro* i *in vivo* wykazano właściwości przeciwalergiczne, przeciwcukrzycowe, antyagregacyjne, hepatoprotekcyjne, przeciwnowotworowe (glabrydyna i formononetyna), neuroprotektoryjne (likwirytna) oraz znaczenie w zapobieganiu i leczeniu osteoporozy. Wyniki eksperymentów *in vitro* potwierdziły potencjał przeciwzapalny korzenia lukrecji, który z tego względu jest stosowany w chorobach reumatycznych i owrzodzeniach przewodu pokarmowego.

Korzeń lukrecji wykazuje także właściwości przeciwbakteryjne, przeciwgrzybicze i przeciwwirusowe, wykorzystywane w zakażeniach różnego typu. Na uwagę zasługują doświadczenia *in vitro*, w których wykazano przeciwwirusową aktywność lukrecji m.in. wobec koronawirusa związanego z SARS oraz wirusa zapalenia wątroby typu C. W dermatologii natomiast preparaty zawierające wyciągi z lukrecji gładkiej aplikuje się miejscowo w przypadku egzem, łuszczycy, stanów zapalnych, a także ze względu na właściwości rozjaśniające w zmianach barwnikowych skóry (glabrydyna, glabren i izolikwirytygenina). W przypadku dłuższego stosowania przetworów z lukrecji (odwary, nalewki) lub preparatów gotowych, zawierających wyciąg z korzenia lukrecji, należy wziąć pod uwagę możliwość pojawienia się działań niepożądanych, przejawiających się zmniejszonym krzepnięciem krwi, działaniem fotouczulającym, wzrostem ciśnienia krwi, obrzękami oraz możliwością interakcji z inhibitorami izoenzymów CYP3A4 i CYP2D6 (3).

Cel pracy

Celem naszych badań była analiza składników olejku lotnego otrzymanego z handlowego korzenia lukrecji.

Materiał i metody

Materiał roślinny

Materiał stanowił wysuszony korzeń *Liquiritiae radix* zakupiony w Zakładzie Konfekcjonowania Ziół Flos Elżbieta i Jan Głęb sp. j. Mokrsko, Polska w 2017 roku.

Otrzymywanie olejku

Olejek eteryczny otrzymano metodą hydrodestylacji w aparacie Clevengera. W tym celu do 30 g surowca dodano 500 ml wody oraz 0,5 ml ksylenu, a mieszaninę poddano trzygodzinnej destylacji z parą wodną (1).

Analiza GC-MS

Identyfikację związków obecnych w olejku eterycznym przeprowadzono za pomocą aparatu Varian 4000 GC-MS, wyposażonego w kolumnę krzemionkową Varian VF-5 ms (30 × 0,25 × 0,39 mm, nr CP8944). Jako gaz nośny stosowano hel przy prędkości przepływu 1,0 ml/min, przy współczynniku podziału równym 1:50. Temperaturę pieca podnoszono z 40 do 280°C z szybkością 10°C/min, a temperaturę wtryskiwaczy utrzymywano na poziomie 220°C. Temperatury detektora wynosiły: pułapka jonowa 220°C, kolektor 50°C i linia przesyłowa 280°C.

Związki zidentyfikowano przez porównanie ich czasu retencji i widm masowych EI (70 eV) ze standardami z NIST Mass Spectra Library. Dane ilościowe uzyskano ze względnych wartości procentowych powierzchni pików. Wyniki przedstawiono w tabeli 1.

Wyniki i dyskusja

Z handlowego korzenia lukrecji *Liquiritiae radix* metodą hydrodestylacji otrzymano olejek eteryczny w ilości 3,33 ml/kg, którego skład analizowano metodą GC-MS. W olejku zidentyfikowano 47 związków. W największej ilości występowały anetol (15,44%) i karwon (15,16%). Zawartość od 7 do 1% odnotowano dla: limonenu (6,7%), karwakrolu (5,52%), linalolu (5,15%), *p*-cymenu (3,32%), mentolu (2,57%), mentonu (2,22%), *p*-cymenolu (1,56%), kwasu palmitynowego (1,56%), α -terpineolu (1,37%), tyglanu geranylu (1,18%). Ważne składniki z punktu widzenia aktywności, a obecne w ilości 0,29-0,81%, to: menton > kariofilen > tlenek kariofilenu > nerol > tymol > kwas linolowy. Podsumowując, w składzie badanego olejku zidentyfikowano głównie składniki terpenowe (47,42%): 11 monoterenów (45,02%), 3 seskwiterpeny (2,40%), 2 pochodne fenylpropanu (15,73%), aldehydy i ketony (łącznie 30,19%) oraz kwasy tłuszczowe: kwas palmitynowy (1,57%) i kwas linolowy (0,81%).

Tab. 1. Analiza olejku eterycznego *Liquiritiae radix*

	Czas retencji (min)	Związki	Masa cząsteczkowa	Wzór sumaryczny	Zawartość (%)
1	7,822	1-etylo-2-metylobenzen	120	C ₉ H ₁₂	0,079
2	7,950	2,2-dihydroksy-1-fenyletanon	152	C ₈ H ₈ O ₃	0,320
3	8,694	(E)-5-(pentyloksy)-2-penten	156	C ₁₀ H ₂₀ O	0,368
4	8,876	2-pentylofuran	138	C ₉ H ₁₄ O	1,769
5	9,044	pseudokumen	120	C ₉ H ₁₂	2,247
6	10,215	<i>p</i> -cyment	134	C ₁₀ H ₁₄	3,320
7	10,391	L-limonen	136	C ₁₀ H ₁₆	6,724
8	11,018	toluen	92	C ₇ H ₈	0,778
9	11,532	2-oktyn-1-ol	126	C ₈ H ₁₄ O	0,848
10	12,000	3-metylobenzaldehyd	120	C ₈ H ₈ O	0,879
11	12,903	(E,E)-3,5-oktadien-2-on	124	C ₈ H ₁₂ O	0,462
12	13,121	linalol	154	C ₁₀ H ₁₈ O	5,153
13	15,281	mentanon	154	C ₁₀ H ₁₈ O	1,731
14	15,424	(E)-2-nonenal	140	C ₉ H ₁₆ O	0,481
15	15,620	mentanon	154	C ₁₀ H ₁₈ O	0,498
16	16,094	mentol	156	C ₁₀ H ₂₀ O	2,575
17	16,451	<i>p</i> -cymenol	150	C ₁₀ H ₁₄ O	1,568
18	16,738	α -terpineol	154	C ₁₀ H ₁₈ O	1,367
19	16,849	estragol (metylochawikol)	148	C ₁₀ H ₁₂ O	0,294
20	18,298	<i>p</i> -mentan-3-on	152	C ₁₀ H ₁₆ O	0,514
21	18,531	karwon	150	C ₁₀ H ₁₄ O	15,159
22	18,701	nerol (cis-geraniol)	154	C ₁₀ H ₁₈ O	0,676
23	18,944	aldehyd anyżowy	136	C ₈ H ₈ O ₂	0,328
24	19,152	2-butylocykloheksanon	154	C ₁₀ H ₁₈ O	0,627
25	19,371	1-(2-furylo)-butene-1,2-diol	154	C ₈ H ₁₀ O ₃	0,413
26	20,001	anetol	148	C ₁₀ H ₁₂ O	15,438
27	20,169	karwakrol	150	C ₁₀ H ₁₄ O	5,522
28	20,268	1-chlor-4-decyn	172	C ₁₀ H ₁₇ Cl	1,305
29	20,449	tymol	150	C ₁₀ H ₁₄ O	0,730
30	20,824	2-metoksy-4-winylofenol (winylogwajakol)	150	C ₉ H ₁₀ O ₂	0,313
31	21,077	(E, E)-2,4-nonadienal	138	C ₉ H ₁₄ O	2,580
32	21,775	2-pentylocyklopentanon	154	C ₁₀ H ₁₈ O	0,826
33	21,968	5-heksylo-2-formylofuran	180	C ₁₁ H ₁₆ O ₂	0,395
34	24,378	kariofilen	204	C ₁₅ H ₂₄	0,566
35	26,248	edulan	192	C ₁₃ H ₂₀ O	0,557

	Czas retencji (min)	Związki	Masa cząsteczkowa	Wzór sumaryczny	Zawartość (%)
36	27,196	2-undecenylo-4-butylobenzoesan	330	C ₂₂ H ₃₄ O ₂	0,405
37	29,356	tlenek kariofilenu	220	C ₁₅ H ₂₄ O	0,647
38	30,002	2-amino-4-izopropyl-5-oksyo-5,6,7,8-tetrahydro-3-karbonitrylo-4H-chromen	232	C ₁₃ H ₁₆ N ₂ O ₂	6,627
39	30,300	tyglan geranylu	236	C ₁₅ H ₂₄ O ₂	1,184
40	31,703	mrówczan linalolu	182	C ₁₁ H ₁₈ O ₂	0,547
41	32,990	pentadekanal	226	C ₁₅ H ₃₀ O	1,224
42	33,334	9-diazo-9-fluoren	192	C ₁₃ H ₈ N ₂	1,935
43	37,411	(Z)-9,17-oktadekadienal	264	C ₁₈ H ₃₂ O	1,677
44	37,554	cis,cis,cis-7,10,13-heksadetrienal	234	C ₁₆ H ₂₆ O	0,836
45	37,834	2,7-diamino-9-fluoren	196	C ₁₃ H ₁₂ N ₂	0,462
46	39,295	kwasy palmitynowy	256	C ₁₆ H ₃₂ O ₂	1,571
47	43,389	kwasy linolowy	280	C ₁₈ H ₃₂ O ₂	0,807

Związki o zawartości poniżej 0,1% nie były identyfikowane.

Skład olejku eterycznego obecnego w *Glycyrrhizae radix* był przedmiotem wcześniejszych badań i dotyczył surowców zbieranych z lukrecji gładkiej występującej w Japonii oraz w Azji Wschodniej i Afryce Wschodniej (4-6).

W wyniku pracy badaczy japońskich z 1987 roku w olejku z korzeni lukrecji zostały zidentyfikowane 82 związki. Do głównych należały: kwas kapronowy (31,57%), kwas palmitynowy (3,30%), heksanol (1,71%) i kwas kaprylowy (1,44%). Zapach korzeni związany był z obecnością takich związków, jak: estragol, anetol, eugenol, indol, γ -nonalaktol oraz alkohol kuminowy (4).

Wykazano różnice w składzie olejków eterycznych z korzeni *Glycyrrhiza glabra* rosnących na terenie Afganistanu, Egiptu i Syrii. W olejkach uzyskanych metodą destylacji z parą wodną i mikroekstrakcji do fazy stałej HS-SPME stwierdzono obecność 26-30 składników. We wszystkich próbach dominowały 2 fenole: tymol i karwakrol, 6 związków występowało w mniejszej ilości: 1,8-cyneol, aldehyd kuminowy, karwon, piperiton, aldehyd cynamonowy oraz winylgajakol, w niektórych próbkach obecne były: *p*-cymen, tlenek linalolu, terpinen-4-ol, metylocha-wikol, a anetol stwierdzono wyłącznie w surowcu pochodzącym z Egiptu (5).

Z korzeni *G. glabra* rosnącej w Egipcie uzyskano olejek eteryczny w ilości 5,8 ml z kg surowca. Metodą GC-MS zidentyfikowano 10 składników, dominowały: heksanolan geranylu (34%), izofenchon (16%)

i γ -terpinen (12,5%), ponadto obecne były: estragol (9,5%), β -kariofilen (7,7%), tlenek kariofilenu (5,1%), α -pinen (4,2%), octanu cytronelylu (4,1%) i β -pinen (1,7%). Olejek ten w stężeniu 400 μ g/ml hamował wzrost *Aspergillus flavus* o 51,5%, a w stężeniu 800 μ g/ml całkowicie hamował jego wzrost. Wykazywał także silną aktywność antyoksydacyjną (aktywność olejku w stężeniu 400 μ g/ml z DPPH wynosiła 85,2%, dla BHT 75,6%). Hamował też zależnie od dawki wzrost komórek raka piersi linii MCF 7 (ang. *cell growth inhibition* – CGI) od 3 do 77% w zakresie stężeń od 10 do 640 μ g/ml (6).

Otrzymane przez nas wyniki częściowo odbiegały od uzyskanych przez innych autorów. W badanym olejku z handlowego korzenia lukrecji potwierdziliśmy obecność 8 wcześniej wykrytych związków: *p*-cymenu, karwonu, anetolu, tymolu, karwakrolu, estragolu, kwasu palmitynowego oraz tlenku kariofilenu (4-6), natomiast pozostałe związki były obecne wyłącznie w badanym przez nas surowcu.

Dwa występujące w największej ilości składniki w analizowanym olejku to anetol i karwon. Anetol jest częstym składnikiem olejków eterycznych i stanowi główny składnik olejku z owoców anyżu i z owoców kopru włoskiego. Jego obecność odpowiada za działanie sekretolityczne, przeciwzapalne, antyoksydacyjne, przeciwdrobnoustrojowe i antyproliferacyjne. Olejki zawierające anetol stosowane miejscowo korzystnie wpływają na skórę, przyspieszają gojenie się ran, hamują melanogenezę, zwiększają w skórze zawartość

kolagenu i glikozoaminoglikanów, co wywiera efekt przeciwstarzeniowy (7).

Karwon to monoterpenowy keton o kminkowym zapachu i smaku, składnik olejku m.in. owoców kminku. Olejek kminkowy wykazuje działanie przeciwdrobnoustrojowe wobec licznych bakterii, hamuje wzrost grzybów pleśniowych i dermatofitów, a także ma właściwości przeciwzapalne, spazmolityczne, przeciwrzodowe i antyoksydacyjne oraz zwiększa wydzielanie soków trawiennych (8-10). W badaniach na izolowanym jelicie krętym świnki morskiej karwon zmniejszał skurcze wywołane przez histaminę, BaCl₂ i karbachol, a mechanizm tego działania był podobny do blokera kanału wapniowego – werapamilu (11). Udowodniono działanie przeciwdepresyjne, uspokajające (12) i antynocyceptywne. W różnych modelach wywoływania bólu u myszy, „skręcania” indukowanego kwasem octowym i w teście formalinowym wykazano, że mechanizm działania przeciwbólowego wynika przypuszczalnie ze zmniejszania pobudliwości nerwów obwodowych, a nie z wpływu na układ opioidowy (13-15). Inhalacje z udziałem karwonu wpływały na układ immunologiczny i funkcje poznawcze u myszy (16).

Limonen jest związkiem monoterpenowym, głównym składnikiem olejków obecnych w skórce owoców cytrusowych, odpowiedzialnym za cytrynowy zapach. Wykazuje on właściwości przeciwdrobnoustrojowe. Dzięki aktywności przeciwzapalnej, limonen w modelu wrzodziejącego zapalenia jelita grubego u szczurów łagodził przebieg choroby i uszkodzenie błony śluzowej okrężnicy. Działanie to wynikało z tłumienia ekspresji genów metaloproteinaz macierzy (MMP-2 i -9) oraz regulacji szlaków sygnałowych indukowanej syntazy tlenku azotu (iNOS), cyklooksygenazy-2 (COX-2), prostaglandyny E2 (PGE2), czynnika wzrostu β (TGF- β) i zewnątrzkomórkowej kinazy, regulowanej sygnałem (ERK1/2) (17).

We wrzodach żołądka, wywołanych u szczurów etanolem, obserwowano działanie ochronne limonenu. W dawce 50 mg/kg zmniejszał on powierzchnię wrzodu żołądka szczurów o 93%, zwiększał także produkcję śluzu i powodował lepszą integralność błony śluzowej żołądka. W mechanizm działania przeciwzapalnego włączone były różne czynniki, takie jak zmniejszenie aktywności mieloperoksydazy MPO oraz wzrost aktywności GPx, co sugeruje działanie przeciwutleniające, obniżanie poziomu TNF- α , IL-6 i IL-1 β oraz zwiększanie poziomu IL-10. Ponadto dochodziło do zmniejszania ekspresji jądrowego czynnika transkrypcyjnego NF kappa B (NF- κ B), interleukiny 1 β i mieloperoksydazy oraz wzrost ekspresji peroksydazy glutationu (18). Potwierdzono eksperymentalnie na myszach słusność tradycyjnego stosowania olejku

etrycznego z *Citrus aurantium* w nadpobudliwości, bezsenności i lęku. Zarówno olejek, jak i sam limonen przez wpływ na receptory 5-HT1A wykazują aktywność przeciwlękową oraz przeciwdepresyjną (19). Limonen wykazuje właściwości immunomodulujące, co może wpływać na łagodzenie objawów astmy i alergii. Działanie przeciwnowotworowe limonenu zademonstrowano w modelach zwierzęcych guzów piersi, wątroby, płuc, żołądka i skóry. W przeprowadzonych doświadczeniach limonen hamował refluks żołądkowo-jelitowy, regulował motorykę jelit, chronił przed zakażeniami bakteryjnymi w przewodzie pokarmowym (17) oraz działał spazmolitycznie (20).

Karwakrol występuje m.in. w ziele macierzanki, lebidki i tymianku oraz w owocach kminku i nasionach czarnuszki siewnej. Związek posiada udowodnione silne właściwości przeciwbakteryjne i przeciwgrzybicze, odpowiada za działanie przeciwzapalne, antyoksydacyjne, antyproliferacyjne i antyangiogenne, a także przeciwdepresyjne olejków i wyciągów, w których występuje. Zastosowanie miejscowe karwakrolu poprzez promowanie reepitelizacji, angiogenezy, rozwoju ziarniny oraz zwiększenie ilości kolagenu, fibroblastów i keratynocytów korzystnie wpływało na gojenie się ran (7).

Linalol jest nienasyconym alkoholem monoterpenowym o zapachu konwalii, obecnym w olejkach: lawendowym, kolendrowym i pomarańczowym. Wykazuje on aktywność przeciwbakteryjną i przeciwgrzybiczą oraz zwiększa aktywność endogennych antyoksydantów. Mechanizmy aktywności biologicznej związane są ze szlakiem MAPKs/NF- κ B, a w przypadku stanów zapalnych dróg oddechowych i nadmiernej sekrecji śluzu ze zmniejszaniem liczby eozynofili, cytokin, Th2, IgE i poziomu iNOS. Wpływ linalolu na receptory GABA-A skutkuje potencjałem anksjolitycznym. Zastosowany miejscowo ułatwia gojenie się ran oraz działa fotoprotekcyjnie (21).

α -Terpineol o zapachu kwiatów bzu jest alkoholem monoterpenowym obecnym m.in. w olejku kajputowym, sosnowym oraz w olejku z liści drzewa pomarańczowego. Charakteryzuje się działaniem antyoksydacyjnym, immunomodulującym, hipotensyjnym i przeciwbólowym (21).

p-cymen jest monoterpenem występującym m.in. w ziele tymianku, lebidki i liściach eukaliptusa. Charakteryzuje się wyraźnym i szerokim spektrum aktywności przeciwbakteryjnej i przeciwgrzybiczej, wpływa także na działanie innych substancji poprzez synergizm, antagonizm i efekty addytywne, a także zmniejszanie tworzenia się biofilmu. Ponadto *p*-cymen działa przeciwutleniająco i przeciwzapalnie. Aktywność biologiczna *p*-cymenu wynika m.in. ze

zmniejszania stresu oksydacyjnego poprzez wzrost aktywności endogennych przeciwutleniaczy, modulowanie produkcji cytokin (TNF- α , IL-1 β i IL-6) oraz hamowanie sygnalizacji czynnika NF- κ B i kinazy białkowej, aktywowanej mitogenem (MAPK). Działanie przeciwzapalne *p*-cymenu częściowo uzasadnia jego właściwości antynocyceptywne, przeciwłkowe i przeciwnowotworowe (22). W badaniach na myszach *p*-cymen hamował peroksydację lipidów i zwiększał endogenną obronę antyoksydacyjną organizmu. Działanie neuroprotektoryjne może mieć znaczenie w chorobach uwarunkowanych stresem oksydacyjnym (23).

2-metoksy-4-winylofenol (winylogwajakol) cechuje aktywność antyoksydacyjna (24) oraz przeciwzapalna (25).

Kariofilen działa przeciwzapalnie, przyczynia się do naprawy uszkodzonych komórek oraz promuje angiogenezę (7).

9-diazo-9H-fluoren został zidentyfikowany w olejku z przytulii czepnej oraz z uczepu owłosionego, które to gatunki cechuje aktywność przeciwnowotworowa wobec różnych linii komórek rakowych, a także przeciwbakteryjna o szerokim spektrum, przeciwzapalna i antyoksydacyjna (26).

Mentol jest cyklicznym alkoholem monoterpenowym, głównym składnikiem olejku mięętowego, w którym występuje w ilości 30-55%, towarzyszy mu

keton menton stanowiący 14-32% olejku. Olejek mięętowy i mentol posiadają udowodnioną aktywność spazmolityczną na mięśnie gładkie tchawicy i jelit (badania na zwierzętach laboratoryjnych), a jednym z mechanizmów tego działania jest blokowanie kanałów Ca²⁺. Działa przeciwbólowo, przeciwwirusowo i przeciwbakteryjnie, zwiększa przepływ żółci poprzez wpływ na zwieracz Oddiego. Mentol ma właściwości sekretolityczne, a dzięki bezpośredniej stymulacji komórek wydzielających śluz zwiększa ilość płynnego śluzu w oskrzelach. Ponadto zmniejsza objawy towarzyszące przeziębieniom, jak przekrwienie błony śluzowej nosa, łagodzi kaszel (27).

Analiza aktywności składników olejku z korzenia lukrecji pozwala wnioskować, że w działaniu sekretolitycznym biorą udział takie związki, jak: anetol, mentol i linalol. Zmniejszanie stanów zapalnych w obrębie przewodu pokarmowego może wynikać z obecności anetolu i limonenu, dla którego stwierdzono aktywność przeciwwrzodową oraz karwakrolu, linalolu i kariofilenu. Na łagodzenie stanów zapalnych korzenia lukrecji korzystny wpływ mają właściwości przeciwdrobnoustrojowe wielu wykrytych związków, a także spazmolityczne, m.in. mentolu, karwonu i limonenu.

W podsumowaniu, zidentyfikowane składniki olejku mogą mieć wpływ na aktywność biologiczną korzenia lukrecji.

Piśmiennictwo

1. Farmakopea Polska XI, 2017. *Liquiritiae radix*. Urząd Rejestracji Leków, Warszawa 2017.
2. Antoniak K, Bylka W. Lukrecja – czy tylko słodka? Związki chemiczne, aktywność biologiczna. *Post Fitoter* 2020; (3) w druku.
3. Antoniak K, Dudek-Makuch M, Bylka W. Lukrecja – czy tylko słodka? Badania kliniczne, bezpieczeństwo stosowania, preparaty. *Post Fitoter* 2020; (4) w druku.
4. Kameoka H, Nakai K. Components of essential oil from the root of *Glycyrrhiza glabra*. *Nippon Nageikagaku Kaishi* 1987; 61(9):1119-21.
5. Farag MA, Wessjohann LA. Volatiles profiling in medicinal licorice roots using steam distillation and solid-phase microextraction (SPME) coupled to chemometrics. *J Food Sci* 2012; 77:C1179-C84.
6. Ali EM. Phytochemical composition, antifungal, antiaflatoxinogenic, antioxidant, and anticancer activities of *Glycyrrhiza glabra* L. and *Matricaria chamomilla* L., essential oils. *J Med Plants Res* 2013; 7:2197-207.
7. Antoniak K, Bylka W. Aktywność biologiczna wybranych składników olejków eterycznych. Cz. 1. Anetol, trans- α -bergamoten, eugenol, metylougenol, eukaliptol, β -farnezen, α -kadinol, karwakrol, α -kariofilen, tlenek kariofilenu. *Post Fitoter* 2020; 21(1):35-4.
8. Souza FVM, Rocha MB, Souza DP, Marçal RM. (-)-Carvone: antispasmodic effect and mode of action. *Fitoterapia* 2013; 85:20-4.
9. EMA European Medicines Agency. Assessment Report on *Carum carvi* L., fructus and *Carum carvi* L., aetheroleum. EMA: London, UK, 2015.
10. Kania M, Baraniak J, Grys A. Ziołolecznictwo i zalecenia żywieniowe według św. Hildegardy z Bingen. Cz. II. *Post Fitoter* 2014; 15(2):104-9.
11. Souza FVM, Rocha MB, Souza DP i wsp. (-)-Carvone: Antispasmodic effect and mode of action. *Fitoterapia* 2013; 85:20-4.
12. Sousa DP, Farias FF, Almeida RN. Influence of the chirality of (R)-(-)- and (S)-(+)-carvone in the central nervous system: A comparative study. *Chirality* 2007; 19:264-8.
13. Gonçalves JCR, Sousa OF, Benedito RB i wsp. Antinociceptive activity of (-)-carvone: Evidence of association with decreased peripheral nerve excitability. *Biol Pharm Bull* 2008; 31(5):1017-20.
14. Gonçalves JCR, Alves AMH, Araújo DA i wsp. Distinct effects of carvone analogues on the isolated nerve of rats. *Eur J Pharmacol* 2010; 645(1-3):108-12.
15. Gonçalves JCR, Silveira, AL, Souza HD i wsp. The monoterpene (-)-carvone: a novel agonist of TRPV1. *Chann Cytometry A* 2013; 83(2):212-9.
16. Lasarte-Cia A, Lozano T, Pérez-González M i wsp. Immunomodulatory properties of carvone inhalation and its effects on contextual fear memory in mice. *Front Immunol* 2018; 9: Article 68.

17. Yu L, Yan J, Sun Z. D-limonene exhibits anti-inflammatory and antioxidant properties in an ulcerative colitis rat model via regulation of iNOS, COX-2, PGE2 and ERK signaling pathways. *Molecul Med Reports* 2017; 22:2339-46.
18. Souza MC, Vieira AJ, Beserra FP i wsp. Gastroprotective effect of limonene in rats: Influence on oxidative stress. *Inflam Gene Expres Phytomed* 2019; 53:37-42.
19. Costa CA, Cury TC, Cassettari BO i wsp. *Citrus aurantium* L. essential oil exhibits anxiolytic like activity mediated by 5-HT1A-receptors and reduces cholesterol after repeated oral treatment *BMC. Compl Altern Med* 2013;13:42.
20. Sousa DP, Júnior GAS, Andrade LN i wsp. Structure and spasmolytic activity relationships of monoterpene analogues found in many aromatic plants. *Z Naturforsch C J Biosci* 2008; 63(11-12):808-12.
21. Antoniak K, Bylka W. Aktywność biologiczna wybranych składników olejków eterycznych. Cz. 2. Linalol, pulegon, santalol, spatulenol. α -terpineol oraz β -jonon. *Post Fitoter* 2020; 21(1):42-51.
22. Marchese A, Arciola CR, Barbieri R i wsp. Update on monoterpenes as antimicrobial agents: A particular focus on p-cymene. *Materials* 2017; 10:947.
23. Oliveira TM, Carvalho RBF, Costa IH i wsp. Evaluation of p-cymene, a natural antioxidant. *Pharm Biol* 2015; 53(3):423-8.
24. Bi SF, Zhu GQ, Wu J i wsp. Chemical composition and antioxidant activities of the essential oil from *Nandina domestica* fruits. *Nat Prod Res* 2016; 30(3):362-5.
25. Jeong JB, Hong SC, Jeong HJ i wsp. Anti-inflammatory effect of 2-methoxy-4-vinylphenol via the suppression of NF- κ B and MAPK activation, and acetylation of histone H3. *Arch Pharm Res* 2011; 34(12):2109-16.
26. Shen Y, Sun Z, Shi P i wsp. Anticancer effect of petroleum ether extract from *Bidens pilosa* L. and its constituent's analysis by GC-MS. *J Ethnopharmacol* 2018; 217:126-33.
27. EMA European Medicines Agency. Assessment report on *Mentha x piperita* L., aetheroleum EMA: London, UK, 2008.

Konflikt interesów**Conflict of interest**

Brak konfliktu interesów

None

otrzymano/received: 04.05.2020

zaakceptowano/accepted: 25.05.2020

Adres/address:

*mgr farm. Katarzyna Antoniak

Katedra i Zakład Farmakognozji

Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego

ul. Świącickiego 4, 60-781 Poznań

e-mail: antoniakkatarzyna@wp.pl